Развод и законна раздяла

Литва

1 Какви са условията за получаване на развод?

Разпоредбите, уреждащи развода, са предвидени в глава 4, част 2 от книга III „Семейни права“ на Гражданския кодекс на Република Литва (наричан по-нататък „Гражданския кодекс на Литва“) (Civilinis kodeksas).

Член 3.51 определя условията за получаване на развод по взаимно съгласие на съпрузите. Бракът може да бъде разтрогнат, при условие че са изпълнени всички от следните условия:

изминала е повече от една година от сключването на брака;

съпрузите са подписали споразумение за уреждане на развода (подялба на имуществото, издръжка на детето и т.н.);

двамата съпрузи са напълно дееспособни.

В представените случаи в настоящата точка разводът се получава по опростена процедура.

Член 3.55 от Гражданския кодекс излага условията за предоставяне на развод по молба на единия от съпрузите, която трябва да бъде подадена пред районния съд в мястото на пребиваване на ищеца. В този случай бракът може да бъде разтрогнат, ако е изпълнено поне едно от следните условия:

съпрузите са разделени от повече от една година;

след сключването на брака единият от съпрузите е обявен за недееспособен със съдебно решение;

местонахождението на единия от съпрузите е признато за неизвестно със съдебно решение;

единият от съпрузите изтърпява наказание лишаване от свобода от повече от една година за непредумишлено престъпление.

Член 3.60 от Гражданския кодекс излага условията за развод по вина на единия (или и на двамата) от съпрузите. единият от съпрузите може да подаде молба за развод, ако бракът е разстроен по вина другия съпруг. Вината на съпруга за разстройството на брака се признава, ако той или тя в значителна степен е нарушил своите брачни задължения, посочени в Книга трета (Семейно право) на Латвийския граждански кодекс (Civilinis kodeksas), като по този начин е направил брачното съжителство невъзможно. Приема се, че бракът е бил разстроен по вина на другия съпруг, ако той е бил осъден за предумишлено престъпление или е извършил прелюбодеяние, упражнява насилие спрямо другия съпруг или други членове на семейството, или е изоставил семейството и не се е грижил за него повече от година.

Ответникът в дело за развод може да оспори вината си и да изтъкне доказателства в потвърждение на това, че ищецът носи отговорност за прекратяването на брака. След като вземе предвид обстоятелствата по случая, съдът може да определи, че и двамата съпрузи носят вина за разстройството на брака. Ако съдът констатира, че и двамата съпрузи носят вина за разстройството на брака, последиците са същите като тези при прекратяването на брака по взаимно съгласие.

2 Какви са основанията за развод?

Бракът се прекратява със смъртта на единия от съпрузите или чрез прекратяване по закон. Бракът може да бъде прекратен по взаимно съгласие на съпрузите, по искане на единия от съпрузите или по вина на единия или и на двамата съпрузи.

3 Какви са правните последици от развода за:

Бракът се счита за прекратен от деня, в който съдебното решение за развода влезе в сила. В срок до три работни дни след влизането в сила на съдебното решение за развода съдът трябва да изпрати препис на решението до местната служба на гражданския регистър, където разводът се вписва.

3.1 личните отношения между съпрузите (напр. фамилното име)

След развода съпругът може да запази своето брачно фамилно име или да си върне предбрачното фамилно име. Когато бракът е прекратен по вина на единия от съпрузите, по искане на другия съпруг съдът може да забрани на виновния съпруг да запази брачното си фамилно име, освен когато съпрузите имат общи деца.

3.2 подялбата на имуществото на съпрузите

Подялбата на имуществото на съпрузите зависи от режима на съпружески имуществени отношения, който се установява според закона или с договор. Ако няма брачен договор, имуществото на съпрузите е обект на предвидения по закон имуществен режим на общност. Режимите на съпружески имуществени отношения са определени в глава VI на част III от кига III от Гражданския кодекс на Литва (Civilinis kodeksas).

3.3 малолетните и непълнолетните деца на съпрузите

Ако семейното жилище е собственост на единия от съпрузите, съдът може да учреди право на плодоползуване и да разреши на другия съпруг да остане в семейното жилище, ако след развода с него или нея продължават да живеят ненавършили пълнолетие деца. Правото на плодоползуване остава в сила, докато детето или децата навърши/ат пълнолетие. Ако семейното жилище е нает, съдът може да прехвърли наема на съпруга, с когото ще живеят ненавършилите пълнолетие деца, или на съпруг, който е нетрудоспособен, като може да постанови другият съпруг да го напусне, ако е било постановено той или тя да живее отделно.

3.4 задължението за изплащане на издръжка на другия съпруг?

Когато произнася решението по дело за развод, съдът присъжда също така плащане за издръжка в полза на бившия съпруг, който има нужда от подпомагане, освен ако въпросът с издръжката е бил уреден в споразумението за уреждане на развода, изготвено между съпрузите. Съпрузите нямат право на издръжка, ако активите или доходите им са достатъчни, за да се издържат. Приема се, че съпругът има нужда от издръжка, ако той или тя отглежда родено от брака ненавършило пълнолетие дете или ако той или тя е нетрудоспособен поради старост или заболяване. Съпругът, който не е могъл да получи каквато и да било квалификация (да завърши своето образование) поради брака и общите интереси на семейството или необходимостта да се грижи за децата, има право да изиска от бившия си съпруг да покрие разходите по завършване на неговото или нейното образование или преквалификация.

Съпруг, който носи вина за развода, няма право на издръжка.

При постановяването на издръжката и определянето на размера ѝ съдът трябва да вземе предвид продължителността на брака, необходимостта от издръжка, активите на двамата бивши съпрузи, тяхното здравословно състояние, възраст и работоспособност, каква е вероятността безработният съпруг да си намери работа и други важни обстоятелства.
Издръжката се намалява, постановява се само временно или се отказва, ако е налице някое от следните обстоятелства:
бракът е продължил по-малко от една година;
съпругът, който има право на издръжка, е извършил престъпление срещу другия съпруг или негов най-близък родственик;
финансовите затруднения на съпруга, който има право на издръжка, са резултат от неговия или нейния собствен погрешен начин на действие;
съпругът, който иска издръжка, по време на брака не е допринасял за увеличаване на общите активи или умишлено е вредил на интересите на другия съпруг или на семейството.
Съдът може да поиска от бившия съпруг, който е осъден да плаща издръжка на другия съпруг, да предостави подходяща гаранция, че това задължение ще бъде изпълнено. Издръжката може да бъде постановена като еднократна сума, или под формата на редовни месечни плащания (вноски) или прехвърляне на активи.
Ако съпруг подаде молба за развод поради недееспособността на другия съпруг, съпругът, който е предявил иска за развод, трябва да плаща за лечението на недееспособния бивш съпруг и грижите по него, освен ако тези разходи се покриват от фондовете на държавното социално осигуряване.
Заповедта за издръжка представлява основание за принудителен залог (ипотека) върху активите на ответника. Ако бившият съпруг изпадне в неизпълнение на своето задължение за плащане на издръжка, неговите или нейните активи могат да се използват за извършване на плащанията в съответствие със законоустановената процедура.
В случай на смърт на бившия съпруг, който е осъден да плаща издръжка, задължението се прехвърля на неговите или нейните наследници, доколкото наследеното наследствено имущество позволява това, независимо от начина на приемане на наследството.
Когато бившият съпруг, на който е присъдена издръжка, почине или сключи нов брак, плащането на издръжка се прекратява. В случай на смърт правото да се искат просрочени суми или неизвършени към момента плащания за издръжка преминава към наследниците на покойния съпруг. Ако новият брак бъде прекратен, бившият съпруг може да поиска подновяване на плащанията за издръжка, ако той или тя отглежда дете или се грижи за дете с увреждания от предишния си брак. Във всички други случаи задължението на съпруга от следващия брак да плаща издръжка има предимство пред задължението на бившия съпруг от предишния брак.

4 Какво на практика означава правният термин „законна раздяла“?

Когато съдът постанови съдебно решение за законна раздяла, съпрузите повече не живеят заедно, но останалите им права и задължения не се прекратяват. Законната раздяла може да бъде първата стъпка към развода. Това обаче не означава, че съпрузите не могат да заживеят отново заедно. За разлика от развода, разделените съпрузи не могат да сключват нов брак, тъй като не са официално разведени.

5 Какви са условията за законна раздяла?

Единият от съпрузите може да подаде молба до съда за законна раздяла, ако определени обстоятелства, които може да не зависят от другия съпруг, сочат, че съвместният им живот е станал непоносим/невъзможен или би могъл в значителна степен да увреди интересите на техните ненавършили пълнолетие деца или съпрузите повече не желаят да живеят заедно. Съпрузите могат да подадат обща молба до съда за законна раздяла, ако са подписали споразумение за раздяла, с което се уреждат условията на живот, издръжката и образованието на техните ненавършили пълнолетие деца, подялбата на тяхното имущество и взаимната им издръжка.

6 Какви са правните последици от законната раздяла?

Законната раздяла не засяга правата и задълженията на съпрузите по отношение на техните ненавършили пълнолетие деца; съпрузите само живеят разделено. Когато се произнася решението за раздяла, съдът винаги трябва да издава и заповед за уреждане на имуществото, освен ако тези въпроси са уредени в брачен договор между съпрузите. Правните последици от раздялата от гледна точка на имуществени права на съпрузите имат сила от откриването на производството. Освен ако обаче е определено, че единият съпруг носи вина за раздялата, той или тя може да поиска от съда правните последици от раздялата по отношение на имуществените права на съпрузите да влязат в сила със задна дата, считано от датата, на която съпрузите действително са прекратили своето съжителство. Ако единият от съпрузите почине след издаването на заповедта за раздяла, преживелият съпруг запазва всички законоустановени права на преживял съпруг, освен ако съдът е определил, че преживелият съпруг носи вина за раздялата. Същото правило важи, когато съдът допусне раздяла въз основа на съвместна молба от съпрузите, освен ако в споразумението между съпрузите за уреждане на раздялата е предвидено друго. Преживелият съпруг обаче не може да наследява наследственото имущество на починалия съпруг.
Когато издава заповед за раздяла, съдът може да постанови съпругът, който носи вина за раздялата, да плаща издръжка на другия съпруг, ако той или тя има нужда от подпомагане, освен ако въпросът за издръжката е уреден в споразумението между съпрузите за уреждане на раздялата.
Законната раздяла се прекратява, ако съпрузите заживеят отново заедно и тяхното съжителство потвърждава намерението им да живеят заедно за постоянно. Раздялата се прекратява, когато съдът издаде заповед за приемане на молбата за прекратяване на раздялата, подадена съвместно от съпрузите, и за отмяна на предишната му заповед за раздяла.
При възобновяването на съвместния си живот, имуществото на съпрузите остава разделено до сключването на нов брачен договор и избор на нов режим на съпружески имуществени отношения. Краят на законната раздяла поражда правно действие за трети страни едва след като съпрузите сключат нов брачен договор и го регистрират в съответствие с процедурата, предвидена в член 3.103 от Гражданския кодекс на Литва (Civilinis kodeksas).
Ако съпрузите са били разделени за повече от една година от влизането в сила на съдебната заповед, всеки от тях може да поиска развод.

7 Какво означава на практика терминът „унищожаване на брака“?

Само съдилищата могат да унищожат брак. Брак, обявен за нищожен от съда, е нищожен ab initio. Правните последици от унищожаването на брака (вж. точка 9) зависят от това дали съпрузите — или поне един от тях — са действали добросъвестно при сключването на брака. При всички случаи обаче законът защитава правата на децата от брака, който е бил унищожен (те се считат за родени в брак). След унищожаването на брака страните могат да сключват нов брак или да регистрират партньорство.

8 Какви са условията за унищожаване на брака?

Бракът може да бъде обявен за нищожен, ако не са изпълнени следните условия за сключване на брак.
Брак може да бъде сключен само с лице от противоположния пол.
Мъжът и жената трябва да сключат брак по своя собствена свободна воля. Всяка заплаха, принуда, измама или друга форма на липсата на свободна воля представлява основание за унищожаване на брака.
Бракът може да бъде сключен от лица, които са на възраст от 18 години или повече към деня на сключването на брака. По искане на лице, което желае да встъпи в брак преди навършването на 18 години, съдът може да намали за това лице възрастта за съгласие за брак по опростена

процедура, но с не повече от две години. Бременността е важна причина за намаляване на възрастта за съгласие за брак. Ако лицето е бременно, съдът може да разреши брак и под 16-годишна възраст.
Не може да сключва брак лице, обявено за недееспособно с влязло в сила съдебно решение. Ако се установи, че в съда е заведено дело едната от страните в планиран брак да бъде обявена за недееспособна, регистрирането на брака трябва да бъде отложено до влизането в сила на съдебното решение по въпросното дело.
Лице, което е женено/омъжено и не е получило развод в съответствие с определената от закона процедура, не може да сключва брак.
Забранени са браковете между родители и деца, осиновители и осиновени деца, баби и дядовци и внуци, братя и сестри или полубратя и полусестри, братовчеди, чичовци и племенници и лели и племенници.
Фиктивният брак също може да бъде унищожен. Брак, който е сключен само проформа, без намерението да се създаде законно семейно отношение, може да бъде унищожен по молба на всеки от съпрузите или на прокурор.
Бракът може да бъде унищожен, ако не е сключен свободно. Съпругът може да поиска унищожаване, ако той или тя може да докаже, че към момента на сключването на брака не е бил в състояние да разбира своите действия или не е можел да ги контролира. Унищожаване може да иска съпруг, който е бил заставен да се ожени/омъжи със заплаха, принуда или измама.
Съпруг, който е дал съгласие за брак, може да поиска унищожаването му въз основа на негов съществен порок,. Порокът се счита за съществен, ако се отнася до обстоятелства във връзка с другата страна, които, ако са били известни на съпруга, биха го възпрели да сключи брака. Порокът се приема за съществен, ако се отнася до: i) здравето на другата страна или сексуално отклонение, което прави обичайния семеен живот невъзможен; или ii) сериозно престъпление, извършено от другата страна.

9 Какви са правните последици от унищожаването на брака?

Децата, родени от брак, който впоследствие бъде унищожен, се считат за родени в брак. Когато и двамата съпрузи са действали добросъвестно, т. е. не са знаели и не са можели да знаят за пречките пред техния брак, правните последици от техния брак, въпреки че е обявен за нищожен, са същите като при действителен брак, освен правото на наследяване. В съдебното решение трябва да бъдат посочени доказателства, че съпрузите са действали добросъвестно.
Правни последици от унищожаването, когато единият или и двамата съпрузи са действали недобросъвестно: когато само една от страните е действала добросъвестно, правата, които той или тя има по силата на нищожния брак, са същите като на женено/омъжено лице. Когато и двете страни са действали недобросъвестно, нищожният брак не дава никакви права или задължения на оженените/омъжените лица по отношение на другата страна. Всяко от тях има право да възстанови своето собствено имущество, в това число направени подаръци на другата страна. Ако има нужда от издръжка, съпругът, който е действал добросъвестно, има право да поиска издръжка от съпруга, който е действал недобросъвестно, за период от най-много три години. Размерът се определя от съда, след като вземе предвид финансовото положение на двете страни. Съдът може да постанови плащането на месечни вноски или на еднократна сума. Ако финансовото положение на една от страните се промени, заинтересованата страна може да се обърне към съда за увеличаване, намаляване или прекратяване на плащанията за издръжка. Заповедта за плащане на издръжка на съпруга, който е действал добросъвестно, се прекратява автоматично, ако въпросният съпруг сключи нов брак или с изтичане на тригодишния период, през който издръжката трябва да се плаща.

10 Съществуват ли алтернативни извънсъдебни способи за решаване на въпросите, свързани с развода, без да се стига до съд?

В литовското законодателство не са предвидени алтернативни извънсъдебни способи за решаване на въпросите, свързани с развода, затова те могат да се разрешават само в съда.

11 Къде се подава заявление (иск/искане) за развод/законна раздяла/унищожаване на брака? Какви формалности трябва да бъдат спазени и какви документи трябва да бъдат приложени към заявлението?

Молбата за развод по взаимно съгласие на съпрузите трябва да бъде подадена в окръжния съд (apylinkės teismas) по местожителството на един от съпрузите. В молбата трябва да се посочат основанията за развода и по какъв начин кандидатът ще изпълни задълженията си към другия съпруг и техните ненавършили пълнолетие деца и трябва да предостави всички други данни, посочени в член 384 от Гражданския процесуален кодекс на Литва (Civilinio proceso kodeksas).
Молбата за развод по искане на единия от съпрузите трябва да бъде подадена до окръжния съд по местожителството на ищеца.
Молбата за развод на основание на вината на единия от съпрузите трябва да бъде подадена до окръжния съд по местожителството на ответника.
Когато ищецът има ненавършили пълнолетие деца, които живеят с него или нея, е възможно молбата за развод да бъде подадена до окръжния съд по местожителството на ищеца.
Молбата за унищожаване на брака трябва да бъде подадена до съда по местожителство на ответниците или на единия от ответниците.
Молби за законна раздяла се разглеждат от съда по местожителство на ответника.

12 Може ли да бъде получена правна помощ за покриване на разходите по производството?

В Закона на Република Литва за гарантираната от държавата правна помощ (Lietuvos Respublikos Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas) са уредени условията за безплатна правна помощ за лицата с ниски доходи. Тази правна помощ включва също така семейни въпроси.

13 Възможно ли е да се обжалва решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака?

Да. Решение за развод/унищожаване на брака може да се обжалва в съответствие с общите разпоредби, уреждащи процедурите по обжалване.

14 Какво следва да се направи, за да се признае в държавата членка решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака, което е издадено от съд в друга държава членка?

Съдебни решения за развод/законна раздяла/унищожаване на брака, издадени в друга държава членка, се признават в Република Литва според Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета. Според споменатия регламент съдебни решения, издадени в една държава членка, се признават в останалите държави членки без изискване за специални процесуални действия.

15 Към кой съд следва да се обърна, за да се противопоставя на признаването на решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака, издадено от съд в друга държава членка? Каква е процедурата в такива случаи?

Според Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета заинтересована страна може да се противопостави на признаването в Република Литва на решение за развод, законна раздяла или унищожаване на брака, издадено в друга държава членка.
Според член 21 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета всяка заинтересована страна може да подаде искане до окръжния съд (apylinkės teismas) дадено съдебно решение, издадено в друга държава членка, да не бъде признато в Литва.
Лице, по отношение на което се иска признаване на съдебно решение, също може да се противопостави на признаването му в Литва с оглед на производството за признаване, което вече е в ход, и след постановяването на решение за признаване на съдебното решение от окръжния съд. Аналогично ответникът може в този случай да се противопостави на признаването на съдебното решение в Литва, като обжалва решението на окръжния съд за признаването му. В съответствие с член 33 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета решението на окръжния съд за признаване на съдебно решение, издадено в друга държава членка, може да се обжалва пред регионален съд (apygardos teismas).

Ответникът може да се противопостави на признаването на съдебно решение, издадено от съд в друга държава членка, на основанията за непризнаване, определени в член 22 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета.

16 Кой е приложимият закон при бракоразводни дела, когато съпрузите не живеят в държавата членка на съда, който разглежда делото, или са граждани на различни държави?

Законната раздяла и разводът са предмет на законите по обичайното местожителство на съпрузите. Ако съпрузите нямат общо обичайно местожителство, се прилагат законите на държавата, в която е било тяхното последно общо обичайно местожителство, или, ако такова няма, законите на държавата на съда. Ако законите на държавата, чиито граждани са и двамата съпрузи, не допускат развод или налагат специални условия за развод, тогава може да бъде допуснат развод в съответствие със законите на Република Литва, ако единият от съпрузите е също така литовски гражданин или има обичайно местожителство в Република Литва.

Тази уеб страница е част от „Вашата Европа“.
Ще се радваме да получим вашите коментари относно полезността на предоставената информация.

This webpage is part of an EU quality network

Последна актуализация: 17/12/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държвата-членка, отговорна за тази страница.